

SODOBNA SLOVENSKA ŽANRSKA IN MLADINSKA KNJIŽEVNOST V SREDNJIH STROKOVNIH ŠOLAH

Tanja Jelenko
Šolski center Celje, Celje

UDK 373.6.016:821.163.6-93"19/20"

Prispevek prikazuje zastopanost sodobne slovenske žanrske in mladinske književnosti pri pouku materinščine v srednjih strokovnih šolah. Cilji obravnav del te književnosti so usmerjeni predvsem v razvijanje pozitivnega odnosa do branja, usvajanje bralnih strategij ob učencu zanimivih, tematsko aktualnih besedilih in aktualizacija. Prikazan je primer obravnave žanrskega sklopa v šoli.

sodobna slovenska žanrska književnost, recepcijsko-tematski sklop, cilji pouka književnosti, katalog znanj, mladinsko pripovedništvo, kriminalno pripovedništvo

The paper discusses how contemporary genre and youth literature is treated in Slovene lessons in secondary vocational schools. Dealing with these literary works is above all aimed at the development of a positive attitude among students towards reading and the mastering of reading strategies in relation to texts which contain up-to-date topics of interest to students. An example is given of how the genre module is treated in school.

Slovene contemporary genre literature, reception-thematic module, goals of literature lessons, literature syllabus, youth literature, crime writing

1 Uvod

Temeljni cilj pouka materinščine na vseh stopnjah in vrstah šol je razvijanje sporazumevalne zmožnosti, ki se razvija pri jezikovnem pouku ob neumetnostnih besedilih in pri književnosti ob umetnostnih besedilih. Pouk književnosti v srednjih strokovnih šolah je usmerjen k razvijanju razmišljujočega bralca, ki bolj kot estetsko oblikovanost dojema idejno-tematske oz. vsebinske sestavine besedil (Appleyard 1991). V primerjavi s prejšnjimi je novi katalog znanj (2007) dopolnjen, tako kot so pokazale izkušnje in opazovanja pouka: besedil ni smiselno deliti na obvezna in izbirna, ampak kot vsebino ponuditi širok izbor besedil, med katerimi lahko izbira učitelj glede na naslovnike. Dijake lahko učitelj vključi kot dejavne udeležence pouka že pri izbiranju bralnega gradiva.

Novost v omenjenem katalogu je, da so besedilom, ki z razvrstitvijo in izborom pred-

stavljajo predvsem razvoj književnosti, dodani sklopi besedil, ki jih povezuje dijakom bližnja tematika. Zaradi tega je skrčena »doslej prepodrobna vzporedna razvojna obravnava evropske oz. svetovne književnosti, iz katere se zdaj obravnavajo le posamezni primeri znotraj določenega slogovnega obdobja. Vsebine književnega pouka imajo tako dva stebra: tematsko-recepcijskega in literarnozgodovinskega« (Katalog znanja 2007). Cilji so opredeljeni posebej za tematske sklope in posebej za literarnozgodovinske sklope. Cilji tematskih sklopov so:

- razvijanje pozitivnega odnosa do branja in bralne kulture,
- usvajanje bralnih strategij s celostnim bralnim poukom ob učencu zanimivih, tematsko aktualnih besedilih,
- aktualizacija, vrednotenje, primerjanje besedil in povezovanje sporočil z bralčevo izkušnjo,

- razvijanje drugih zmožnosti: širše spoznavevalne, medkulturne ...

Cilji literarnozgodovinskih sklopov so: branje reprezentativnih literarnih besedil pretežno iz slovenske in posameznih primerov iz sočasne svetovne književnosti ter iskanje odgovorov na vprašanja: kaj je v teh besedilih danes še zanimivega, aktualnega, vrednega, zakaj jih še spoznavamo. Dijakom naj bi branje teh besedil olajšalo razumevanje književnih in drugih pojavov v sodobnosti, opazovanje znakov drugih časov, razvoja literarnega ustvarjanja in z njim razvoj kulturne in širše duhovne zavesti Slovencev na ozadju sočasnih dogajanj v evropski kulturi. Literarnozgodovinski sklopi si sledijo po kronološkem zaporedju. V središču je razvoj slovenske književnosti, evropska oz. svetovna književnost pa je v ozadju. Besedila za branje znotraj vseh sklopov so samo predlagana, njihovo število in izbor razporeja učitelj v svojem (letnem) delovnem načrtu.¹

Novost pri pouku književnosti v štiriletnih strokovnih in tehniških šolah je tematsko-receptijski steber; odnosni cilji, ki naj bi jih z obravnavami žanrskih besedil dosegali, izhajajo iz ugotovitve, da je žanrska književnost družbeno pogojena, dijaki naj bi se zavedali, da družba pogosteje vpliva na književnost kot obratno, tako naj bi se s primerjanjem različnih besedil dijaki zavedali žanrske raznovrstnosti, s tem pa pridobivali tudi instrumentarij za samostojno opredeljevanje do raznovrstne literature, sveta in življenja, saj se s spoznavanjem določenih zakonitosti lahko zmanjšajo nekateri predsodki; dijaki naj bi ugotavljali, da lahko žanrska književnost tudi v sodobnem času prinaša bralcu pomembna etična sporočila. Tudi zaradi tega, ker ta spoznanja pogloblja z medpredmetnimi povezavami na vseh primernih področjih (zgodovina, sociologija, psihologija, geografija), je

žanrska književnost lahko osnova za metodične novosti. Žanrska književnost odpira možnosti za različne vidike obravnav in možnost, da s premišljeno vodenim poukom, usmerjenim v branje in interpretacijo dijakom zanimivih književnih besedil, izboljšamo bralno sposobnost; ta je po raziskavah pouka na srednjih strokovnih in tehniških šolah nizko razvita (Jelenko 2008): dijaki srednjih strokovnih in tehniških šol, ki so večinoma manj humanistično usmerjeni, zaznavajo malo prvin književnih besedil, v glavnem vrednotijo na podlagi lastnih čustvenih izkušenj, moralizirajo ali, kot to imenuje J. A. Appleyard (1991), berejo skozi tekst, ne v globino. Izkušnje opazovanja pouka v srednjih strokovnih šolah so pokazale, da je za izboljšanje takšnega stanja treba vključiti več besedil, ki so tematsko in žanrsko blizu naslovnikom, zato je izbiranje besedil po tematsko-receptijskem načelu za pouk v teh šolah še posebej smiselno.

2 Sodobna slovenska žanrska in mladinska književnost v katalogu znanja

V okviru tematsko-receptijskega stebra je v katalog znanja vključenih 35 žanrskih in 5 mladinskih besedil, 27 je del slovenskih avtorjev. Bolj kot podatek o večjem številu del slovenskih avtorjev v katalogu znanja se zdi pomembno priporočilo iz omenjenega kataloga, ki sicer sodi k ciljem literarnozgodovinskih sklopov, lahko pa se uporabi tudi za besedila, ki so izbrana po tematsko-receptijskem načelu, da je evropska oz. svetovna književnost ozadje oz. povezovalna informacija, poudarek naj bi bil torej na slovenski književnosti. Sodobna slovenska žanrska književnost (1980–2010) je zastopana s 17 besedili; vključeni so naslednji

¹ Učitelj se v svojem načrtovanju dela sam odloča tudi o vključevanju vsebin iz tematsko-receptijskega in literarnozgodovinskega sklopa po posameznih letih izobraževanja, smiselno je, da pripravi načrt dela za vsa štiri leta in v njem predvidi tematsko-receptijske in literarnozgodovinske sklope po posameznih letnikih. Katalog znanja namreč ne narekuje delitve snovi po posameznih letnikih, tako lahko učitelj delo prilagodi naslovnikom in ga, če je potrebno, prilagaja ter korigira na osnovi odzivov, dosežkov in napredka dijakov.

žanri: potopis, dnevnik, biografija, avtobiografija, kriminalno pripovedništvo, zgodovinsko pripovedništvo, fantastično in znanstvenofantastično pripovedništvo. Ob žanrih je v tem stebru zastopano tudi mladinsko pripovedništvo.

Mladinsko pripovedništvo v katalogu predstavljajo romani slovenskih avtorjev. Vsi, razen romana Iva Zormana *V sedemnajstem* (1972), so nastali v obdobju 1980–2010 oz. po letu 1990: Marjana Moškrič, *Ledene magolije* (2002), Janja Vidmar, *Princeska z napako* (1998), Bogdan Novak, *Ninina pesnika dva* (1995), Igor Karlovšek, *Gimnazijec* (2004). Podobno je tudi s potopisnim žanrom, vsi predlagani romani so nastali po letu 1990 in so dela slovenskih avtorjev: Evald Flisar, *Popotnik v kraljestvu senc* (1992), Sonja Porle, *Črni angel, varuh moj* (1997), Branko Gradišnik, *Strogo zaupno na Irskem* (1996), Tomo Križnar, *Nuba: čisti ljudje* (1999), Mare Cestnik, *Nasmej se mi s poševnimi očmi* (1992).

Dnevniška proza je prikazana v širšem kontekstu, in sicer z delom iz starejše književnosti, Mark Avrelj, *Dnevnik*, in s tremi besedili slovenske književnosti po drugi svetovni vojni: Edvard Kocbek, *Tovarišija* (1949), *Listina* (1967), Fran Saleški Finžgar, *Leta mojega popotovanja* (1957). Edino delo sodobne književnosti (po letu 1980) je zbirka dnevniških zapisov in kolumen Janeza Suhadolca *Nič ne bom rekel, tiho pa tudi ne bom* (2001). Podobno je pri biografiji: katalog znanj predlaga deli iz svetovne književnosti, Emil Ludwig, *Napoleon*, Stefan Zweig, *Marija Antoinetta*, ter slovenske romane: Anton Slodnjak, *Neiztrohnjeno srce* (1938), dva priporočena romana iz sodobne slovenske književnosti (po letu 1980), in sicer Alojz Rebula, *Pastir prihodnosti* (1992), *Duh velikih jezer* (1980). Tudi v avtobiografskem žanru je predlagano delo tujega avtorja, Jean-Jacques Rousseau, *Izpovedi*, in deli slovenskih avtorjev: Janez Trdina, *Moje življenje* (1946), Ivan Cankar, *Moje življenje* (1920).

Nobeno avtobiografsko delo ni iz obdobja po letu 1980.

Med kriminalkami sta predlagani dve deli sodobne slovenske književnosti po letu 1980, Željko Kozinc, *Lovci na Rembranda* (1992), Maja Novak, *Cimre* (1995), in kriminalni roman slovenske avtorice, ki je nastal v obdobju med obema vojnama, Ljuba Prenner, *Neznani storilec* (1939). Ostala dela so romani tujih avtorjev: Artur Conan Doyle, *Študija v škrlatnem*, *Prigode Sherlocka Holmesa*, Agatha Christie, *Umor v Orient ekspresu*, Georges Simenon, *Maigret in truplo brez glave*. Zgodovinsko pripovedništvo je zastopano z dvema deloma iz svetovne književnosti: Alexandre Dumas st., *Trije mušketirji*, Margaret Mitchell, *V vrtincu*; od del slovenskih avtorjev sodi eno v sodobno književnost po letu 1980, in sicer Ivan Sivec, *In večno bodo cvetele lipe* (1991), ostali dve pa sta nastali prej: Jakob Sket, *Miklova Zala* (1884), France Bevk, *Iskra pod pepelom* (1956). Fantastično in znanstvenofantastično pripovedništvo predstavljajo dela svetovne književnosti, Aldous Huxley, *Krasni novi svet*, Ray Bradbury, *Fahrenheit 451*, in deli slovenskih avtorjev, Vid Pečjak, *Adam in Eva na planetu starcev* (1972), Miha Remec, *Astralni svetilniki* (1991).

3 Sodobno slovensko in mladinsko kriminalno pripovedništvo pri pouku književnosti

Literarni vrsti, ki sta med učenci in dijaki najbolj priljubljeni, tako po izkušnjah iz razreda kot po anketah o branju in po tujih raziskavah, sta mladinsko in kriminalno pripovedništvo. Literarnozgodovinsko slovensko mladinsko književnost delimo na pet obdobj (Blažič 2008); priporočena dela iz kataloga za srednje strokovne in tehniške šole sodijo v četrto obdobje (roman *V sedemnajstem*) in v peto obdobje (ostali romani). V četrtem obdobju (od 1950 do 1990) »je nastopil val internacionalizacije mladinske književnosti [...]. Gibanje je zajelo tudi slovensko mladinsko književnost in pospešilo

njen razvoj. V tem obdobju je prišlo do izrazitega razvoja avtorskih poetik in prehoda od socialnega realizma k fantastični pripovedi, premika od ruralnega k urbanemu in do tematskih sprememb, ki so bile najprej zaznamovane s koncem druge svetovne vojne, nato pa z družbenimi spremembami ob koncu 20. stoletja« (Blažič 2008: 180). Nekatere od omenjenih značilnosti (predvsem premik k urbanemu in s tem povezane stiske mladostnice) se zrcalijo tudi v romanu *V sedemnajstem*.

V mladinskih romanih po letu 1990 so še bolj kot v prejšnjem obdobju izpostavljeni različni vidiki medsebojnih odnosov mladih in razmerja do odraslih in sveta. Vasja Cerar, urednik mladinske književnosti za otroke od 10. do 18. leta, ugotavlja, da so uspešnice najboljših domačih in tujih založnikov ter kandidatke za najuglednejše knjižne nagrade besedila, ki opisujejo temne plati mladosti: bolezen, ločitev staršev, smrt v družini in med vrstniki, zlorabe, boj za preživetje, neonacizem, srečanje z drogo ... Besedila se morajo vzdržati sprenevedanja in moraliziranja; v ospredje morajo postaviti močnega, živega, osebnega pripovedovalca, s katerim mladi bralec naveže stik in se poistoveti z njegovo usodo. Podobno o mladinski književnosti v anketah in pogovorih pri pouku književnosti razmišljajo dijaki, ki govorijo o tem, zakaj so jim vseč besedila s temnimi platmi mladosti in s srečnimi konci ter sestavljajo »priporočilne sezname« besedil mladinskega žanra. Na tem seznamu se le redko pojavijo dela tujih ustvarjalcev, najpogostejša so tista dela slovenskih mladinskih ustvarjalcev, ki jih tudi sicer srečamo na seznamih najbolj branih del, praviloma so to najnovejši romani, nastali v zadnjem desetletju.

Problem, ki ga v zvezi z mladinsko književnostjo pri pouku zaznavajo učitelji, je povezan z drugačnim branjem fantov, ki redkeje posegajo po mladinskih romanih kot dekleta. O tem v razpravi *Fantje berejo drugač(n)e knjige* (2003) poroča tudi Katja

Mihurko Poniž na osnovi raziskave nemškega inštituta za raziskovanje otroških medijev. Raziskava je pokazala, da kar 55 % anketiranih fantov v starosti od 10. do 16. leta ne bere več mladinske književnosti. Pouk književnosti lahko poglobi (ali povzroči) negativen odnos fantov do branja, če tudi v okviru tematsko-žanrskih sklopov, katerih temeljni cilj je razvijanje pozitivnega odnosa do branja, izbiramo za vse fante romane mladinskega žanra, ki jih mnogi odklanjajo ali ne berejo več. Že omenjena prednost *Kataloga* je možnost široke izbire reprezentativnih besedil, ki jih ta ponuja, in med katerimi lahko izbirajo učitelji sami, kar pa terja (po mnenju Karim Richter z univerze v Erfurtu, ki jo v že omenjeni razpravi citira Katja Mihurko Poniž) učitelja z najširšo izobrazbo v smislu poznavanja posebnosti otroške (najstniške) recepcije literature. Raziskovalci branja opozarjajo na pomen ugotavljanja odnosa učencev/dijakov do branja, knjig in tem pri pouku književnosti (Slemenjak 2008, Jelenko 2008) neposredno z vprašalniki ali posredno s spisi, v katerih se učenci postavijo v vloge literarnih oseb s pripovedjo v 1. osebi o knjižnem molju, s predstavitvami »dobrih knjig«, ki so jih prebrali med počitnicami, s pogovorom o filmu, ki je nastal po literarni predlogi, s komentarjem oddaje ali intervjuja z literarnim ustvarjalcem, z ustvarjalnim pisanjem, z likovnim in glasbenim snovanjem; vse to in še mnoge druge dejavnosti omogočajo, da učitelji in učenci ugotavljajo, katere knjige so zanimive, kateri žanri so v ospredju. Seveda moramo biti pozorni na vse učence, kajti bralni interesi so zelo razpršeni, hkrati se v tem obdobju dokončno oblikuje njihov bralni okus. Na osnovi ugotovitev bralnih interesov v razredu se lahko oblikuje bralni seznam razreda, ki dijakom pomaga spremljati branje vrstnikov ter poiskati teme in avtorje besedil zase (Slemenjak 2008).

Že omenjena raziskava nemškega inštituta je pokazala, da fantje od 6. do 18. leta na prvo mesto postavljajo kriminalke. Podobno sliko dajejo tudi rezultati anket med slovenskimi

srednješolci in pogovori o branju v fantovskih razredih, ki kažejo predvsem to, da so fantom bliže kriminalke kot mladinsko pripovedništvo. Vzrokov za priljubljenost kriminalnih romanov (tudi širše, med odraslo populacijo) je, kot ugotavlja Miran Hladnik (1983), več in gotovo izvirajo iz posebnih značilnosti tega žanra: zastavljena je uganka, ki je na koncu razrešena, kar je na začetku skrivnost, je na koncu z močjo človeškega razuma razrešeno, zlo je obvladano in zločin kaznovan, znova je vzpostavljeno moralno ravnotežje v svetu.² Žanr, ki je relativno priljubljen, omogoča tudi lažje razvijanje odnosnih ciljev, kajti najtežje jih je začeti razvijati ob besedilih, ki so dijakom tematsko in zahtevnostno oddaljena, zato poskušamo prav ob vsečnih žanrskih besedilih razvijati tudi kulturno zmožnost vrednotenja slovenskih besedil tega žanra in dijakom približati sodobna slovenska besedila ter jim omogočiti, da dobijo vsaj skromen vpogled v to, kaj na tem področju nastaja v zadnjih desetletjih. Obravnave naj temeljijo na branju in skupni interpretaciji besedila, obnese se dolgo branje enega besedila z branjem v skupinah in s kombinacijo individualnega branja doma ter govorno sporočanje o branju, ki poteka kot predstavitev skupinskega dela. Dijakom je všeč tudi igra vlog in poustvarjalno pisanje, kar zahteva veliko inovativnosti ter samoiniciativnosti in s čimer se na videz oddaljimo od besedila, v resnici pa se mu približamo tudi na področju jezikovne zgradbe in sloga.

Primer obravnave romana Željka Kozinca *Lovci na Rembranta* v prvem letniku srednje strokovne šole:

Delo je kriminalni roman, ki sega na področje trgovine z umetninami. Zgodí se umor slovenskega likovnega kritika in reševanje primera odkrije kriminalno združbo. Začne se s truplom, kot se za kriminalke spodobí, a ne samo s truplom ...

Odlomek z začetka 1. poglavja ima naslov Mrlič.

1. odlomek

Kaj neki je v temačnem meščanskem prostoru iskala debeluška Belica, zelo negovana in čedno oblečena dama v poznih srednjih letih? Le zakaj je tako živčno, kar brezglavo, obračala stvari, stikala po predmetih, ki očitno niso bili njeni?

Ah, tudi ona bi raje v tej sobi ali sobani, salonu, dvorani, kakor hočete, uživala, kot je uživala nekoč; globoko vlekla dim in ga odpuhavala, se mrščila nad obiljem slik, skulptur, starega pohištva, knjig in preprog; na morebitno veselje prebivalca tega prostora bi pred njegovimi hitrimi očmi zmigovala s svojo široko pečjo, ki je slonela pod njenim hrbtom. A kaj ko je morebitnost tega veselja že preč, o kako preč. Lastnik hitrih oči, naveličan dolgoletnega opazovanja zgoraj naštetih reči, ki je bil tako rad tešil utrujenost svojih vidnih funkcij s pogledom na omenjeno širjavo, tako je vsaj slutila Belica, je imel zaprte oči. Še chanel 5, ki je v omamnih turbolencah sledil panični dami, mu jih ni odprl. Stari plešec, ki je ležal nepremičen v postelji z baldahinom, odprtih ust, kot bi spal, ni več gledal tuzemskega sveta.

Zdaj, ko vemo, zakaj je čedni gospe gorelo pod prsti, lahko preskočimo njeno zmedenost pri iskanju skritega predmeta, kajti predmet ni bil skrit; za nikakršno denarnico ni šlo, niti za skrinjico s cekini in nakitom ne, še za testament ne. Gospa je svoj skriti predmet iskala po predalih med zvitki rokopisov in starih tiskov, gledala pod slikami, ki so visele na stenah. Končno se je v predmet zaletela. Pravzaprav se je obenj spotaknila, namreč ob slikarsko stojalo; tisto, kar je bilo na stojalu, se je skoraj prekucnilo nanjo. Ustrašila se je, da bi jo popackale sveže oljne barve, zato je sliko ihtavo odrinila nazaj na stojalo. A slika je bila skoz in skoz suha, to je v hipu ugotovila; ne samo to: bila je prava, tisto, kar je iskala. Portret bradatega starca, naslonjenega nad rokopis in volička, evangelista Lukeža, je osvetljevala značilna Rembrandtova luč; kot bi nekdo skozi

² V t. i. srečnem koncu in v tem, da obe vrsti pogosto netabuizirano obravnavata pereče probleme posameznika, v dveh prvinah, ki privlačita (mladega) bralca, sta si mladinsko in kriminalno pripovedništvo pravzaprav blizu.

nepredirno temo nosil baklo in imel velikan-
sko moč nesmrtnega privida.

IGRA VLOG

2. odlomek

Belica je v nadaljevanju zgodbe poklicala
policiste. Telefonski pogovor je potekal tako:

»Videla sem smrt ... Mislim ... Rudolf Pisan-
ski je mrtev ...«

»Naslov?«

»Ne vem ... Mislim ... Rudolf Pisanski je zna-
ni likovni kritik in zbiralec umetnin ... Boste
že našli naslov. Šla sem ga obiskat. Sam živi
... Ležal je na postelji. Ničesar se nisem dotak-
nila ...«

V slušalko je slišala policistovo mrmranje in
šklepetanje njegovega pisala po papirju.

»Mislim ... prijavljam smrt ...«

»Okej. Ste njegova sorodnica?«

»Ne, prijateljica ...«

»Prijateljica, kako?«

»Sodelavca, samo to ... Pravzaprav kolegica
... Umetnostna zgodovinarica sem, imam
majhno likovno galerijo, sodelovala sem s
pokojnim ...« je sopla Belica in se oprijela
telefonske mizice, da bi ustavila svet, ki se je
vrtel okoli nje.«

Igrajte vlogo detektiva. Po telefonskem
pogovoru gre Belica z detektivom, torej z
vami, v temačen meščanski prostor, da bi si
skupaj ogledala kraj zločina.

Kako boste vodili preiskavo? Kaj jo boste
vprašali? Katerega strokovnjaka boste vzeli s
sabo? Kaj bo skušal ta ugotoviti?

PISANJE NOVEGA POGlavJA

Napišite nadaljevanje zgodbe, poglavje
ZAČETEK PREISKAVE UMORA. Zdaj vam bo
prišlo prav, če radi gledate filme ali nanizanke
tega žanra, še bolj pa vam bo prišlo prav, če
berete kriminalke. Poskušajte posnemati av-
torjev slog pisanja.

Ocenjevanje LASTNEGA DELA

Kritično preberite svoje poglavje. Popra-
vite morebitne pravopisne in slovnične napa-
ke in ovrednotite slog. Pri tem si pomagajte s

prebiranjem romana *Lovci na Rembrandta*, in
sicer preberite drugo poglavje, ki nosi naslov
Umor. Ugotovite, ali ste »ujeli« avtorjev slog.
Nato ovrednotite še naslednje: ste se izražali
jasno, ste problem pregledno predstavili, se
da iz vašega pisanja razbrati občutja oseb, ste
dobro opisali potek preiskave, zapisali zani-
mive dialoge?

Na koncu napišite opisno oceno, ki naj
odgovori na dve vprašanji: kaj sem naredil
dobro in kaj (ter kako) bi lahko še izboljšal?

Zelo pomembna faza obravnave žanrske-
ga sklopa je sinteza na koncu, po branju
enega ali več romanov, s katero poskušamo z
inovativnimi metodami uzaveščati značilnosti
žanra.

Primer sintezne predstavitve žanra – slo-
venska sodobna kriminalka v prvem letniku
srednje strokovne šole:

ŠE ENKRAT O KRIMINALKI

Prebrali ste zanimiv kriminalni roman ali
si ogledali zanimivo kriminalko. Ker ravno
sedaj obravnavate ta žanr, poskušajte učitelju
predstaviti delo tako, da ga bo prebral, oz.
film prikažite tako, da bo ostalo še dovolj
neznane, da si ga bo ogledal.

Napišite dialog med vami in učiteljem.
Učitelj vas bo spraševal različne stvari v zvezi
s kriminalko, saj ne bo mogel iz svoje kože, in
bo poskušal nekoliko preveriti tudi vaše
znanje o tem žanru. Glejte, da boste znali
odgovoriti, hkrati pa pazite tudi na to, da ga
boste prepričali in bo na koncu rekel:
»Prebral bom roman. / Ogledal si bom film.«

4 Sklep

Učne načrte lahko učitelj, kot je zapisala
Boža Krakar Vogel v razpravi o prenovi sred-
nješolskega pouka (2008), deloma razume
samo kot »ponudbo«, okvir, iz katerega raz-
poreditev, obseg in globino obravnave izbira
učitelj po lastni presoji in jo prilagodi naslov-
nikom. *Katalog znanj za srednje strokovno
izobraževanje* prinaša veliko novih vsebin in
pristopov k učni snovi; učitelje prednostno
usmerja k sodobni slovenski književnosti, za

katero je po starih učnih načrtih pogosto zmanjkovalo časa, saj je bil v ospredju kronološki pregled razvoja svetovne književnosti in je bila sodobna slovenska književnost pomaknjena na konec 4. letnika. Novi katalog znanj to bistveno spreminja in usmerja učitelje tudi k sodobni slovenski žanrski književnosti. Seveda pa vsebinske novosti ne morejo zaživeti brez novih pristopov, v katerih ne sme manjkati »element presenečenja«; dijake je pogosto mogoče motivirati šele s povsem novimi strategijami, vedno drugačnimi uvodnimi motivacijami ter smiselnimi povezavami z drugimi predmeti in drugimi umetnostmi. O pomenu sodobnejše slovenske književnosti zadnjih desetletij dijaki (o tem govorijo izkušnje dela z njimi) pravzaprav poizvedujejo sami, naveličani zgolj obravnav starejših besedil sprašujejo, kaj nastaja danes, kateri avtorji ustvarjajo, kakšna dela pišejo, katere teme obravnavajo, zato je prav, da jim damo možnost spoznavati ob branju in interpretaciji tako kanonsko kot žanrsko novejšo slovensko književnost, kajti v šoli je zanjo (to seveda velja za branje umetnostnih besedil nasploh) v sodobnih družbenih razmerah za mnoge več časa kot kasneje v življenju (Krakar Vogel 2008); za večino dijakov srednjih strokovnih šol je srednješolski čas zadnji čas, da z branjem leposlovja poglobijo sporazumevalno in kulturno zmožnost, ki sta ključni za njihov osebni in poklicni razvoj.

Viri in literatura

- BLAŽIČ, Milena Mileva, 2008: Mladinska književnost v literarni vedi in v izobraževanju. Boža Krakar Vogel (ur.): *Književnost v izobraževanju – cilji, vsebine, metode. Obdobja 25*. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete. 177–188.
- GROSMAN, Meta, 2004: *Zagovor branja: Bralec in književnost v 21. stoletju*. Ljubljana: Založba Sophia.
- HLADNIK, Miran, 1983: *Literarni leksikon. Trivialna literatura*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- JELENKO, Tanja, 2001: *Šolska ura z žanrskimi besedili*. Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo.
- JELENKO, Tanja, 2009: *Književnost v temah. Učbenik za obravnavo tematskih sklopov in žanrov pri slovenščini*. Maribor: Založba Obzorja.
- Katalog znanja za srednje strokovno izobraževanje. Slovenščina (476 ur)*, 2007. Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo.
- KRAKAR VOGEL, Boža, 2004: *Poglavja iz didaktike književnosti*. Ljubljana: DZS.
- KRAKAR VOGEL, Boža, 2005: Književni pouk kot temelj razvijanja raznovrstnih zmožnosti/kompetenc. *Slovenščina v šoli* 10/3–4. 16–20.
- KRAKAR VOGEL, Boža, 2008: Književnost pri eksterni maturi iz slovenščine. Boža Krakar Vogel (ur.): *Književnost v izobraževanju – cilji, vsebine, metode. Obdobja 25*. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete. 355–368.
- KRAKAR VOGEL, Boža, 2008: Prenova srednješolskega književnega pouka v luči aktualnih vzgojno-izobraževalnih tendenc. *Slovenščina v šoli* 12/3. 13–27.
- LAH, Andrijan, 1997: *Mali pregled lahke književnosti*. Ljubljana: Založba Rokus.
- MIHURKO PONIŽ, Katja: Fantje berejo drugač(n)e knjige. *Otrok in knjiga* 58. 65–69.
- PEZDIRC, Mateja, 1999: Novejši prispevki k teoriji pouka književnosti v srednji šoli. *Slovenščina v šoli* 4/3. 39–41.
- SAKSIDA, Igor, 1994: *Mladinska književnost med literarno vedo in književno didaktiko*. Maribor: Založba Obzorja.
- SLEMENJAK, Tanja, 2008: Prostoizbirno branje kot motivacija za branje leposlovja. Boža Krakar Vogel (ur.): *Književnost v izobraževanju – cilji, vsebine, metode. Obdobja 25*. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete. 383–387.
- ŽBOGAR, Alenka, 2008: Osnove literarne teorije s problemsko-ustvarjalnim poukom. *Slovenščina v šoli* 12/3. 28–36.